

УДК 94 (477.8) 092

Олег Єгрешій

Єпископ Григорій Хомишин в умовах українсько-польських взаємовідносин: минуле і сучасне

Здійснено аналіз історичної епохи, в умовах якої розгортається діяльність єпископа Григорія Хомишина і митрополита Андрея Шептицького. Розкривається місце єпископа Хомишина в умовах українсько-польських відносин міжвоєнного періоду. Обґрунтовано, що в середовищі Греко-католицької церкви міжвоєнної доби сформувалося дві течії: прогресистська і традиціоналістська. Прогресисти асоціюються з митрополитом Андреем; традиціоналісти – з єпископом Григорієм. Прогресисти – більш гнучко сприймали нові ідеології доби, а традиціоналісти не йшли на компроміс з епохою, яка змінилася.

Проведено аналогії ситуації міжвоєнного періоду із сучасною епохою. Докладаються зусилля зрозуміти резонанс видання книги «Два Царства» в українському та польському соціальних середовищах. На думку автора, як і тоді, польська сторона прагне використати опозиційний статус єпископа Г. Хомишина у своїх інтересах та протиставити його митрополитові А. Шептицькому, зарадити процесу беатифікації митрополита.

Ключові слова: Єпископ Григорій Хомишин, Церква, українсько-польські стосунки, митрополит Андрей Шептицький, книга «Два Царства», прогресисти і традиціоналісти

Oleg Yegreshiy

Bishop Hryhory Khomyshyn in terms of Ukrainian-Polish relations: past and present

Analysis of the historical era, in which activities of bishop Hryhory Khomyshyn and metropolitan Andrey Sheptytsky unfolded, is presented. The place of Bishop Hryhory Khomyshyn in terms of Ukrainian-Polish relations during interwar period is revealed. It is proved that among the Greek-Catholic Church during interwar period two trends had emerged: traditionalist and progressist. The progressist trend associates with the metropolitan Andrey Sheptytsky; the traditionalist trend with bishop Hryhory Khomyshyn. The progressists were more flexible in perceiving new ideologies of those times; traditionalists were not going to compromise with the era that changed.

The analogies between the situation of interwar period and the modern era are drawn. The resonance of publication of the book «Two Kingdoms» in Ukrainian and Polish social media is analyzed. It is believed that the current situation is repeating an interwar period. The Polish party – as they did before – is seeking to use bishop Hryhory Khomyshyn's opposition status to their advantage and is trying to play him off against metropolitan Andrey Sheptytsky, to rectify the process of beatification of metropolitan.

Keywords: Bishop Hryhory Khomyshyn, Church, Ukrainian-Polish relations, Metropolitan Andrey Sheptytsky, book «Two kingdoms», traditionalists and progressists

7. Церква у політичних процесах ХІХ–ХХ ст.

Підвищена увага до постаті станиславівського єпископа Григорія Хомишина на сучасному етапі актуалізує, на наш погляд, давній дискурс у академічному середовищі, що раз-у-раз виринає на поверхню: «Яке практичне значення має академічна наука?» або «Яку місію покликаний виконувати науковець»? Водночас постає резонне у різні часи запитання: «Чи може узагалі існувати цілком деполітизована і деінструменталізована наука?».

Очевидно єпископ Г. Хомишин не належить до релігійних діячів масштабу митрополита Андрея Шептицького, якому можна присвячувати десятки книг і статей, а портрет станиславівського владика назагал змальовано: був ревний місіонер, католик-ортодокс, громадсько-політичний діяч пропольської орієнтації першої половини ХХ ст., блаженний (у червні 2001 р. єпископа було беатифіковано папою римським Іваном Павлом ІІ).

Однак поява в 2016 р. книги «Два Царства» (автор цих рядків не сумнівається в його автентичності), що вийшла друком у польському місті Люблін, актуалізувала проблему місця і ролі владика Г. Хомишина в українсько-польських взаємовідносинах міжвоєнного періоду і, що найцікавіше, на сучасному етапі. До слова, презентація книги «Два царства» відбулася у вересні 2016 р. у Львові в рамках святкування ювілею відновлення структур Римо-католицької церкви в Україні. Видавці переконують, що сам твір написав владика Г. Хомишин і тривалий час, як вони вважають, ця праця зберігалася у середовищі отців Чину Святого Василя Великого (далі – ЧСВВ). Зокрема, о. Доротей Дмитро Шимчій ЧСВВ підтвердив, що після арешту єпископа Г. Хомишина рукопис книги потрапив до рук сестри-служебниці Боніфатії Горбянської, яка прислужувала у єпископській резиденції в Станиславові та була свідком арешту владика. В добу підпілля рукопис було передано владіці Софрону Дмитерку ЧСВВ, а єпископ наприкінці свого життя передав рукопис на збереження отцю Доротею, який, своєю чергою, у вересні 2013 р. ознайомив із текстом рукопису відомого в Івано-Франківську священика Ігоря Пелехатого [1].

Лейтмотив твору «Два Царства» – своєрідне протиставлення двох «царств» – царства світу (миру) – світського царства і царства Божого. Автор книги (правдоподібно, владика Г. Хомишин) вважає, що значна частина греко-католицького духовенства першої половини ХХ ст., рівно

ж як і митрополит А. Шептицький «зісвітчилися» – надмірно служили світу (займалися суспільно-політичною діяльністю, тісно співпрацювали зі світськими громадськими, культурно-просвітницькими товариствами, політичними партіями), а душпастирство навпаки – занехаяли. Відтак, Церква відчутно ослабла непередодні Другої світової війни та ризикувала гідно не відповісти більшовицькому режимові в недалекій перспективі [2].

Нині, свого роду, викристалізовується два (обережно назвемо їх) полемічних «табори». Перший пов'язуємо із видавцем книги «Два Царства» та автором однієї з двох передмов – о. Ігорем Пелехатим, окремими польськими священнослужителями (Главою Конференції римо-католицьких єпископів України, архієпископом-митрополитом Львівським Мечиславом Мокшицьким, єпископом-емеритом Харківсько-Запорізької дієцезії Римо-католицької церкви Мар'яном Бучеком (автором вступного слова до книги), а також деяких польських науковців. Можемо наважитися назвати окремих з них більш категоричними (професор, доктор габілітований, автор однієї з двох передмов до книги – Володимир (Влодзімеж) Осадчий і більш поміркованими (виділимо, насамперед, перемишльського історика, Директора Південно-Східного Наукового Інституту в Перемишлі Станіслава Стемпеня [3] і керівника кафедри допоміжних наук історії та архівістики Відділення історії і культурної спадщини Папського інституту Івана Павла II в Кракові о. професора доктора габілітованого Юзефа Марецького [4]). Польське академічне середовище не сумнівається в автентичності книги «Два Царства» і, як правило, позиціонує себе прихильниками діяльності єпископа Г. Хомишина. Видавці книги вважають книгу «Два Царства» цінним першоджерелом, а самого станіславівського єпископа нерідко називають «Пророком», натякаючи на те, що станіславівський єпископ передбачив Львівський псевдособор 1946 р. і, відповідно, подальшу ліквідацію Греко-католицької Церкви радянськими спецслужбами.

До другого полемічного «табору» обережно віднесемо відомих українських істориків УГКЦ – доктора історичних наук, професора, проректора Українського Католицького Університету (далі – КУУ) Ігоря Сकोчилися [5] та кандидата історичних наук, науковця Інституту історичних досліджень Львівського національного університету імені І. Франка Ліліану Гентош [6]. Обое висловлюють певний сумнів у

7. Церква у політичних процесах XIX–XX ст.

автентичності праці «Два Царства», а саму працю з передмовами польських науковців та ієрархів вважають «інструменталізованою», маніпулятивною та тенденційною. Івано-Франківське Архієпархіальне управління УГКЦ в особі митрополита Володимира Війтишина передусім опонує отцеві Ігорю Пелехатому у порушенні процедурних питань видання книги (відсутності благословення правлячого ординарія), друку книги за межами архієпархії і України загалом.

Вірогідно, щоби випукло збагнути сутність полеміки 2016 р., відокремити науку від публіцистики і політики, варто здійснити екскурс у міжвоєнний період, розставити ключові акценти в діяльності єпископа Г. Хомишина. На гадці одразу ж відомий науково-методологічний принцип холізму, що дозволяє через загальне (у нашому випадку, вивчення історичної епохи, соціокультурного розвитку цивілізації) рельєфніше пізнати одиничне (діяльність єпископа Г. Хомишина).

Життя та діяльність єпископа Г. Хомишина припала на дуже неоднозначний історичний період, який прийнято називати цивілізаційним зламом (кінець XIX – перша чверть XX ст.). Доба монопольного впливу Церкви (і Римо-католицької, і Греко-католицької, і Православної) на суспільне життя минула. Взамін абсолютним монархіям, імперіям, авторитарним режимам, в умовах яких Церкві було простіше виконувати свою еклезіастичну місію (так званій Союз трону і амвону), приходять республіки, конституційні монархії, національні державні утворення, демократичні режими. Набирають популярності нові ідеології (соціалістична, ліберальна, націоналістична тощо). Церква мимоволі опиняється в нових історичних умовах, модерних суспільно-політичних реаліях. Усе це стало новим викликом для Церкви, на який було потрібно давати адекватну відповідь.

Оскільки Греко-католицька Церква (одна із 23 східних католицьких церков) знаходиться у причетності до Риму, то цілком логічно, що здійснювати аналіз діяльності Греко-католицької церкви в історичному аспекті варто також у тісному зв'язку з тенденціями розвитку Римо-католицької церкви. А ці тенденції промовисто переконують, що в умовах цивілізаційних метаморфоз в середовищі РКЦ кристалізувалося дві течії – прогресистська (модерністська) і консервативна (традиціоналістська). До слова, так було і після цивілізаційних змін після Великої Французької революції, після відомих подій середини XIX ст.

(«Весни народів» 1848–1849 рр.), так відбулося на зламі ХІХ–ХХ ст., так буде і згодом, в плині ХХ – початку ХХІ ст. (Соціокультурні зміни 1960–1970-х рр., або на сучасному етапі). Сутність поділу зводилася до наступного: консерватори вважали, що в умовах цивілізаційних змін саме модерне суспільство повинно шукати «точки дотику» з Церквою, яка як містичне Тіло Христове не може зазнавати змін. Гаслом консерваторів може слугувати крилатий вислів відомого римо-католицького традиціоналіста, кардинала Альфредо Оттавіані – «Semper Idem» (з латинської – «Завжди той самий»). Прогресистська позиція зводиться до наступного: цивілізаційні зміни не можна вважати продуктом виключно людської діяльності, вони є «заданими» Божим Провидінням, а тому сама Церква мусить шукати точки дотику з новою цивілізацією. У протилежному випадку – «Церква ризикує стати музеєм» (вислів, до слова, сучасного папи Франциска, якого називають прогресистом). Вірогідно, такий поділ варто застосовувати і до дискусій в середовищі Греко-католицької Церкви першої половини ХХ ст.

Водночас не можна не враховувати і наступного. Греко-католицьку церкву не випадково називають «національною», а митрополита Андрея Шептицького – етнархом (тобто народним правителем). Упродовж цілого ХІХ ст. складно уявити український національний рух без участі греко-католицького священнослужителя. У часі доволі обережного ставлення понтифіків і вищої ієрархії Римо-католицької церкви до національної ідеології (така ідеологія на середину ХІХ ст., зазвичай, уважалася революцією і відцентровими проявами, а тому переважно за-суджувалася) греко-католицькі ієрархи йшли в авангарді національного руху (скажімо, створену у травні 1848 р. Головну Руську Раду – першу українську політичну організацію в Галичині очолив єпископ Григорій Яхимович, його заступником обрано каноніка Михайла Куземського, а більшість членів Ради були священниками). Фактично священник УГКЦ впродовж ХІХ ст. був не лише душпастирем, а й громадським, про-світницьким, політичним діячем [7].

Закономірно, що у ході політизації українського національного руху в Галичині, цивілізаційних змін зламу ХІХ–ХХ ст. перед новим Главою ГКЦ, митрополитом Андреем Шептицьким, постало архискладне завдання – шукати, так би мовити, нової ніші для Церкви в умовах реалій нової історичної доби, нових викликів перед християнством.

7. Церква у політичних процесах ХІХ–ХХ ст.

Митрополит Андрей Шептицький чудово знав історію ГКЦ, українські національні традиції, розбирався у реаліях часу, усвідомлював складність українсько-польських взаємин другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст. Статус глави «націоцентричної» ГКЦ не дозволяв митрополитові Андрею Шептицькому у заданих суспільно-політичних і соціально-культурних обставинах зосередитися виключно на боротьбі з виявами секуляризму і релігійної індиферентності. Позиція митрополита – «відкритися світові, а не закритися від нього». Звідси, активна суспільно-політична, громадська, просвітницька, харитативна діяльність, виражена державницька позиція, підтримка діяльності найбільшої і найбільш представницької партії у Галичині Українського Національно Демократичного Об'єднання (УНДО); підтримка діяльності товариств «Просвіта», «Рідна школа», товариства «Сільський господар», фінансова допомога багатьом світським установам та організаціям, талановитій молоді, шкільництву, українській митецькій еліті. Митрополит Андрей Шептицький займав «виважено-критичне» ставлення до діяльності українського націоналістичного підпілля, намагався із представниками українського націоналістичного підпілля спілкуватися не з позиції категоричного осуду, а з позиції діалогу. На наше переконання, митрополита Андрея Шептицького можна уважати представником прогресистського напрямку Греко-католицької Церкви першої половини ХХ ст.

Водночас станіславівський єпископ Г. Хомишин є, на наш погляд, виразником консервативного напрямку Греко-католицької Церкви першої половини ХХ ст., що по великому рахунку також не повинно дивувати. Статус єпископа-ординарія дозволяв Григорію Хомишину приймати незалежні рішення відповідно до своєї посади на території єпархії, з одного боку, а з іншого – бути, свого роду, в затінку митрополита, не відображаючи позиції усього греко-католицького кліру.

Візія Г. Хомишина, на наш позір, суголосна консервативній частині Римо-католицького духовенства дособорної доби (Другого Ватиканського собору, 1962–1965 рр.): суспільна клерикальна монополія мусить тривати і в першій половині ХХ ст.; виражено критичне ставлення до ідеологій, що посягають на історично усталений цивілізаційний патерналістичний порядок (політичний і соціокультурний плюралізм, лаяцізм (поширення світських освітніх і культурних установ взамін

клерикальним), радикалізм, соціалізм, націоналізм тощо). Усі вони мусять тавруватися як небезпечні Церкві Христовій і християнству назагал. Відкрита ж новим світським віянням і світу, Церква ризикує втратити завойовані століттями позиції, втратити свій вплив на суспільство. Тож модерний світ мусить шукати шляхи навернення до лона Церкви. Важливою ідеологічною рисою консервативної частини духовенства виступає також їхня субординативність супроти світської влади (гасло, яке було знаковим протягом століть – «Уся влада від Бога» мусить й надалі неухильно дотримуватися).

У цьому контексті консерватори прохолодно сприймали просвітницьку та громадську діяльність світських установ, політичну діяльність партій не лише лівого, а й центристського напрямків, а нерідко й державницькі погляди суспільно-політичних діячів. Усі ці прояви сприймалися у контексті ментальних засад ХІХ ст. – революція. А усяка революційність не була, на думку традиціоналістів, богоугодною справою.

Якщо екстраполювати консервативну ідеологію середовища ГКЦ на діяльність єпископа Г. Хомишина, то станиславівський ієрарх був прихильником творення виключно клерикальних, підпорядкованих Церкві установ та організацій. У 1928 р. станиславівський владика був ініціатором створення клерикального просвітницького товариства для молоді «Єдність», у 1934 р. – створив клерикальне культурно-просвітницьке товариство «Скала», а через три роки, у 1937 р., відповідним указом заборонив духовенству єпархії належати до світських просвітницьких установ через поширення, на його думку, в їхніх середовищах секуляристських проявів. Єпископ Г. Хомишин був ініціатором створення клерикальних партій, програмними засадами яких було гасло автономії українських земель у складі Польщі: Української католицької народної партії (1930 р.) та Української народної обнови (1932 р.). Владика був автором низки пастирських послань та листів, у яких обґрунтовував власні погляди нормалізації українсько-польських взаємин міжвоєнної доби: найвідомішими серед них вважаються: «Українська проблема» (1932 р.) і «Пастирський лист про політичне положення українського народу в польській державі» (1931 р.).

Нормалізаторський курс Г. Хомишина відкидав тактику збройної політичної боротьби українських націоналістів, вважаючи її безпер-

7. Церква у політичних процесах ХІХ–ХХ ст.

спективною. Адже в такому разі, на думку ієрарха, польська влада тільки посилюватиме репресії. Г. Хомишин висунув, як він сам уважав, взаємовигідну програму – українські політики знімають державницькі гасла, замінюючи їх гаслом автономії Галичини в складі Польщі. У такому випадку, на думку Г. Хомишина, польська влада пом'якшить антиукраїнську політику, а в перспективі – цілком вірогідно й припинить репресивний курс. Задля втілення задуманого єпископ Г. Хомишин зустрівся з представниками римо-католицького духовенства та польськими політиками консервативного напрямку (Станіславом Лосем, Михайлом Бобжинським, Петром Дуніним-Борковським), представником влади – станіславівським воєводою З. Ягодзінським. Категоричний осуд тактики політичного терору українського націоналістичного підпілля Г. Хомишином був зумовлений також неухильним дотриманням владикою етико-моральної доктрини християнства.

Враховуючи, що «автономістські» гасла Г. Хомишина не були популярними в умовах різкого польського-українського протистояння в міжвоєнний період, єпископ опинився в ролі «опозиціонера-ізоляціоніста» пропольської орієнтації. Нормалізаторська ініціатива владики була критично сприйнята в українському суспільстві Галичини, не мала суттєвого впливу на клімат українсько-польських взаємин. Беручи до уваги мінімальний вплив УКНП-УНО на маси, відсутність досвіду політичної боротьби у клерикалів, програма українсько-польського порозуміння Г. Хомишина мала мізерні шанси бути реалізованою [8].

7 лютого 1939 р. Г. Хомишин написав Пастирський лист «Про завдання священничого стану в Святій Католицькій Церкві», в якому звинуватив українську інтелігенцію в політичній недалекоглядності: «...Інтелігенція світить огарок Богові, а свічку – нації, котра становить для неї божище. Божа кара, що патріотична інтелігенція сама зійшла на бездоріжжя і нарід за собою потягнула». Розкритикував владику й духовенство: «Винувате і духовенство! Бо віддалися земній діяльності. Могутність народу не в його численности, ні в його матеріяльних засобах, але в духовній силі». Він резюмував: «...Наш стан, українців – помста Христа, висміяння перед іншими народами... Ми в нашій зарозумілості горойжимося там, де не треба, а відтак гнемося, як раби, де треба зберегти свою гідність. Ми нарікаємо на чужих і ворогів, а не хочемо видіти й властивої причини – нещастя в нас самих» [9].

Рішення Г. Хомишина запровадити григоріанський календар (1916 р.) та celibat (1920 р.) для духовенства станіславівської єпархії мотивується ультрамонтанським світоглядом владики. Зазначимо, що ультрамонтанство – це ідеологія й течія в Римо-католицькій церкві, що виступала за жорстке підкорення національних католицьких церков Папі римському, а також обстоювала ідею верховної влади пап над світськими правителями Європи, переконання, що віра має наднаціональну прикмету. Ультрамонтанські ідеї були дуже популярними серед католицького духовенства часу Першого ватиканського собору, 1869–1870 рр., фактичної перемоги католиків-консерваторів, однак після цивілізаційних змін закінчення Першої світової війни, ліквідації монархій, імперій, авторитарних режимів спостерігатиметься відчутний занепад цієї ідеології. У нових ментальних умовах ультрамонтаністи-ортодокси не могли собі знайти відповідної ніші.

Ультрамонтанські погляди Г. Хомишина також не знайшли підтримки серед переважної більшості греко-католицького духовенства та української громадськості Галичини. Прийняття celibatu – атрибуту Римо-католицької Церкви, в період особливого загострення українсько-польського протистояння, на думку галицьких українців, могло ще більше ускладнити етнополітичну ситуацію в краї. Безкомпромісна позиція Г. Хомишина значною мірою пояснювалася підтримкою Апостольського престолу в особі папського делегата Яна Дженоккі. Прозахідні релігійні погляди Г. Хомишина стали причиною обрядової дискусії в Галичині, внаслідок якої в середовищі ГКЦ виділилося дві течії – орієнтальна, до якої належала більшість духовенства на чолі з митрополитом А. Шептицьким, та окцидентальна, ідеологом якої був Г. Хомишин.

Разом з тим польська адміністрація краю прагнула використати опозиційний статус єпископа у своїх інтересах. Шляхом протиставлення особи Г. Хомишина митрополиту А. Шептицькому, підтримуючи першого, робили спроби не лише поглибити суперечності в середовищі ГКЦ, а й внести дезорганізацію в галицько-українське суспільство, а відтак посилити антиукраїнську кампанію у Східній Галичині, ослабити національний рух. Сам не бажаючи цього, Г. Хомишин став, свого роду, «розмінною монетою» у шовіністичній політиці поляків.

7. Церква у політичних процесах ХІХ–ХХ ст.

До слова, радянські спецслужби, готуючи Львівський псевдособор 1946 р., також намагалися використати існування двох течій в ГКЦ міжвоєнної доби задля її ліквідації в катакомбах. Характерно, що прихильники позиції А. Шептицького (орієтальної течії в ГКЦ) вважають, що саме завдяки східній візантійській традиції, прихильником якої непримиренно виступав митрополит, ГКЦ вдалося вижити, адже чимало греко-католицьких священників, навіть підписавши православ'я, ментально залишалися греко-католиками. Натомість прихильники позиції Г. Хомишина навпаки, вважають орієнталізм і візантизм прямою передумовою Львівського псевдособору 1946 р. Мовляв, якщо би перемогла точка зору Г. Хомишина (щодо латинізації обряду), Греко-католицьку церкву вдалося б уберегти від загибелі в радянських умовах.

Симптоматично, що ситуація повторюється і в умовах ХХІ ст. В умовах європейського поправління, яке торкнулося і Польщі (при владі нині, як відомо, націоналістично-католицька партія «Право і справедливість»), ми бачимо неодноразові спроби загострити україно-польські взаємини шляхом своєрідної історичної «регенерації» гострокутних сюжетів нашого спільного історичного минулого (як відомо, 22 липня 2016 р. польський сейм визнав Волинську трагедію геноцидом польського народу; 10 грудня 2016 р. у Перемишлі учасники «Маршу орлят перемишльських і львівських», що відбувся під патронатом мера міста Роберта Хоми, кричали «Смерть українцям»).

Видання у Любліні книги «Два Царства», де виразно відчувається тон реанімування дискусій в середовищі Греко-католицької церкви міжвоєнної доби із характерною підтримкою особи консервативно налаштованого станіславівського владика, видається своєрідним «дежа вю». Змінився, щоправда, історичний контекст і кон'юнктура часу, однак не змінилася мета – скомпрометувати особу митрополита Андрея Шептицького, якого небезпідставно вважають етнархом, українським Мойсеєм, Духовним будівничим, Провідником української нації, Великим митрополитом тощо. Обережно підтримаємо аналітиків, які пов'язують «прохомишинівський маневр» польської сторони можливістю запобігти процесу беатифікації митрополита. Прохолодне ставлення до особи А. Шептицького мотивується також суворим дотриманням митрополитом східних візантійських традицій церкви.

Специфікою сучасного стану речей є те, що нині, так би мовити, інструменталізується не лише постать єпископа Г. Хомишина, але й особа безпосереднього видавця книги «Два царства» отця Ігоря Пелехатого (хоча, ймовірно, він сам про це і не здогадується).

Уважаємо, що задля випуклого аналізу Греко-католицької церкви міжвоєнного періоду, зокрема діяльності митрополита А. Шептицького і єпископа Г. Хомишина, необхідно, як уже зазначалося нами вище, рельєфно вивчати історичну епоху і комплексно – тенденції розвитку Римо-католицької церкви. Як наслідок, з'явиться можливість побачити проблему цілісно. Утім, вірогідно, не варто загострювати надмірну увагу на поділі прогресист/консерватор, екстраполюючи на постаті А. Шептицького і Г. Хомишина відповідно. Адже, як показує історія, кожна із цих течій мала свій резон і місце. Важливо інше – не давати компрометувати стороннім деструктивним силам, які, як видається, в сучасних суспільно-політичних умовах не є зацікавленими ані у впливовій Українській греко-католицькій Церкві, ані у соборній міцній Українській державі, світлі імена обох владик. Митрополит Андрей Шептицький – є без перебільшення знаковою фігурою не лише в історії ГКЦ, а й в історії України назагал, є складовою національного міфу. Станиславівський єпископ Григорій Хомишин (а аналоги ультрамонтанських поглядів можна знайти і в інших Східних церквах міжвоєнної) був взірцем священика, місіонера, який своє життя присвятив високій ідеї служіння Церкві Христовій. Творча спадщина обох владик, їх духовні настанови (виокремимо богословську працю «Парафіяльна місія», яка очевидно і є найважливішим твором Г. Хомишина) дуже важливі для протистояння сучасним новітнім секуляризаційним викликам – тій ж гендерній чи ЛГБТ-ідеології тощо. Адже нині світове суспільство також живе в умовах цивілізаційних змін (глобалізація, мультикультурність, науково-технічна революція, загальна інтернетизація суспільства). Тож сучасна Католицька церква в особі папи Франциска (якого, до слова, називають якраз прогресистом) мусить давати адекватні відповіді на модерні цивілізаційні виклики. І ці відповіді очевидно мусять бути максимально суголосними в різних церквах, які знаходяться у причетності до Апостольської Столиці.

Слід уважно оперувати поняттями консерватор/прогресист у проекції на УГКЦ ще й тому, що такий поділ може бути естрапольо-

7. Церква у політичних процесах XIX–XX ст.

ваний на сучасну епоху і використаний на зло Церкві і державі уже не радянськими, а російськими спецслужбами, які також прагнуть скомпрометувати церкву, яка виразно підтримує євроінтеграційний вектор України.

1. Потвердження. о. Доротей Дмитро Шимчій ЧСВВ 16 вересня 2016 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100004967267446&fref=ts>.
2. Два Царства. Блаженний священномученик Григорій Хомишин єпископ Станиславівський / ред. о. Ігор Пелехатий, Володимир Осадчий. — Люблін, 2016. — 399 с.
3. Південно-Східний Науковий Інститут 37-700 м. Перемишль, вул. Гродська, 3. Проф. д-ру габ. Володимиру Осадчому Всечесному о. Ігореві Пелехатому [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100004967267446&fref=ts>.
4. Папський інститут Івана Павла II в Кракові Відділення історії і культурної спадщини. Кафедра допоміжних наук історії та архівістики 31-002. Краків, вул. Каноніча, 9 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100004967267446&fref=ts>.
5. У Польщі знову запускають механізм дискримінації митрополита УГКЦ Андрея Шептицького – Скочилиас [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/a/28063681.html>.
6. Видавцям книжки «Два Царства» не вдасться очорнити митрополита Шептицького – д-р Ліліана Гентош [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://gisu.org.ua/ua/index/expert_thought/interview/65060.
7. Марчук В. Українська греко-католицька Церква : іст. нарис / В. Марчук. — Івано-Франківськ : Плай, 2001. — 164 с.
8. Єгрешій О. Єпископ Григорій Хомишин: портрет релігійно-церковного і громадсько-політичного діяча / О. Єгрешій. — Івано-Франківськ : Нова Зоря. — 168 с.
9. Пастирський лист Григорія Хомишина до Всечесного клира Станиславівської дієцезії про завдання священничого стану в св. Католицькій церкві. — Станиславів, 1935. — 9 с.